

MARTIN ŠRAJER / 21. 1. 2025

Dědeček, Kyliján a já

Zlatý lev sv. Marka a Stříbrná Minerva z Benátek, Zlatý Pelayo za nejlepší současný film z Gijónu, Zvláštní cena mládežnických klubů z Rimini, plaketa Svazu španělských filmových spisovatelů za nejlepší scénář... soupis ocenění, zdaleka ne úplný, nenáleží k žádnému z uznávaných filmů československé nové vlny. Jde o doklad uznání, jakého se ve světě dostalo pozapomenutému dětskému snímku *Dědeček, Kyliján a já* z roku 1966. Ten k nové vlně nenáleží ani svým nekomplikovaným námětem, ani čistou poetikou, kterou lze stěží označit za modernistickou.

Právě výlučnost filmu v kontextu tvorby nastupující autorské generace přiměla konzervativního kritika Jana Klimenta ke zvolání: „Stranou hlučně oznamovaných děl, stranou apologetického vyzdvihování vlnovité novosti se celkem nenápadně a tiše objevuje v našich kinech film režiséra Jiřího Hanibala...“ Vůči nové vlně, potažmo šířeji vůči náladě ve společnosti, se nepřímou vymezení i samotný režisér. Hanibal ve své explikaci k *Dědečkovi* uvedl, že jej novela spisovatele Jana Rysky zaujala tím, že v ní není žádná dobová deziluze a marnost, ale jen ryzí lidské vztahy a city.

Pro Hanibala, který začne být až později řazen po bok Milana Vošmika, Jana Valáška a dalších tvůrců specializujících se na dětské filmy, nešlo o úplně předvídatelnou volbu námětu. Absolvent režie na FAMU, kde spolupracoval na filmu svých starších spolužáků Vojtěcha Jasného a Karla Kachyni *Není stále zamračeno* (1949), debutoval v roce 1960 psychologickým dramatem *Všude žijí lidé* (spolurežisérem byl Štěpán Skalský). V následujících dvou filmech, *Životě bez kytary* (1962) a *Škole hříšníků* (1965), se pak zaměřil na problémy současné mládeže a jejich střety s dospělými.

Vztahy v *Dědečkovi* jsou naproti tomu harmonické, a to i napříč generacemi. Film vypráví o pětiletém Jožkovi (David Schneider), jehož rodiče, doktoři (Jiřina Jirásková, Zdeněk Ornest), odlétají kvůli práci na dva měsíce do Londýna. Po dobu jejich nepřítomnosti se o chlapce má postarat sousedka, paní Pokorná (Slávka Budínová).

Jožka se ale vzepře. Léto chce strávit u dědy Karpíška (Rudolf Deyl mladší), který v žije v domě u řeky s oslem Kylijánem a psem Sultánem. Jožka se tak na vlastní pěst, s plyšovým králíkem a jen přibližnou představou, kde jeho prarodič žije, vydává z Prahy na venkov.

Již během cesty chlapec potkává samé laskavé, nápomocné postavy, ať jde o partu trampů nebo řidiče tatrovky. Přestože je styl filmu poměrně realistický, fikční svět jako kdyby odrážel bezelstnost kluka, který od druhých nečeká nic zlého. Napětí filmu nevyvěrá ze vztahů mezi lidmi – ty jsou vždy rychle urovnány –, ale z kontrastu mezi městem a venkovem, moderním a tradičním způsobem života.

Děda pracoval jako převozník. Řeku má ale překlenout nový most a dosavadní náplň jeho dní pozbývá smyslu. Už se víceméně smířil s tím, že opustí chalupu, kde prožil celý život, a dožije v domově důchodců. Z melancholické smířenosti s měnícím se světem jej ale vytrhne příchod vnuka, který se realitě jen pasivně nepodvoluje, ale bezprostředně na ni reaguje.

Jožka bere dědu jako samozřejmou součást svého světa, počítá s ním i pro budoucnost. Fyzicky stále zdatný stařík, který neváhá skočit šipku do Sázavy, podle něj do starobince rozhodně nepatří. Pro rezignovaného Karpíška se zvědavý chlapec stává pevným bodem, vrací mu ztracenou vitalitu a odvahu čelit přicházejícím výzvám ve chvíli, kdy byl přesvědčen, že už všechno končí. Postavy stojící na opačných pólech života se tak navzájem doplňují a obohacují.

Pro přerod staršího protagonisty jsou klíčové emocionálně vrstevnaté scény z venkova, kde Karpíšek díky Jožkovi znovu nachází potěšení v činnostech, které mu již zevšedněly. Během letních prázdnin spolu oba hrdinové rybaří, plují na pramici, koupou se v řece... Nedotčené přírodní říční koryto s mostem našli filmaři po dlouhém hledání v Souticích u Zruče, na původní Sázavě. Karpíškův dům ale museli na břehu řeky postavit.

Zpátky do Prahy, přivítat rodiče na letišti, spolu Jožka s Karpíškem odjíždějí na vozíku taženém Kylijánem, který se v rušném velkoměstském provozu stává symbolem propojení dvou světů, k němuž mezitím došlo. Chlapec dědu přesvědčil, že se zvládne adaptovat na technický pokrok stejně, jako se on během předchozích týdnů sžil s přírodou.

Díky jemnému vykreslení vztahu vnuka a dědečka, stejně tak vztahu obou postav ke krajině a zvířatům, se z navenek prostých, až banálních epizod i bez stylistických ornamentů stává pronikavé podobenství o životě a hledání cest, jak jej smysluplně naplnit. Od začátku až do konce, na venkově i ve městě.

Film *Dědeček, Kyliján a já* uvede Kino Ponrepo v sobotu 25. 1. v rámci cyklu Ponrepo dětem.

Dědeček, Kyliján a já (Československo 1967), režie: Jiří Hanibal, scénář: Jan Ryska, Jiří Hanibal, kamera: Josef Vaniš, hudba: Evžen Illín, hrají: David Schneider, Rudolf Deyl ml., František Vicena, Josef Větrovec, Zdeněk Ornest, Jiřina Jirásková, Slávka Budínová, Josef Hlinomaz, P. Mašek, D. Materna a další. Filmové studio Barrandov, 88 min.

Použitá literatura:

Dědeček, Kyliján a já. *Filmové informace* 17, 1966, č. 41 (12. 10.), s. 1.

Jan Kliment, Život stojí za to. *Kulturní tvorba* 5, 1967, č. 15 (13. 4.), s. 13.

Hon na jepice. Malou vzpomínku vypráví Jiří Hanibal. *Záběr* 3, 1970, č. 5 (5. 3.), s. 3.

Bohumíra Psychlová, Hanibalové. *Kino* 22, 1967, č. 7, (6. 4.), s. 2.